

## UČITELJ/VZGOJITELJ USTVARJA ODNOS / Mirjam Horzelenberg / SŠ za farmacijo, kozmetiko in zdravstvo, Ljubljana

Vzgoja je proces, ki zajame tako vzgojitelja kot vzgajanega, teče v obeh smereh in vse življenje. Zato je odnos med učencem in učiteljem, v katerem vsak naredi svoj del, v spoštovanju do drugega in do njegove edinstvenosti, temeljnega pomena.

Že v slovenski pedagoški tradiciji tako bere-mo: »Nad vse važno je neposredno doživeti vzgojiteljeve osebe, ki odloča, ali je vzgojitelj gojencu tudi osebno blizu ali ne, ali je med njima kaka osebna in čustvena zveza in ali je med njegovo in gojenčevo osebo sploh iz-grajen osebnostni most, ki omogoča vzgojno oblikovanje in sprejemanje. Vzgojiteljem, ki so se nam približali tudi kot ljudje, se radi pre-pustimo v vzgajanje, ker jih osebno čutimo, ker jih imamo radi, jih cenimo in spoštujemo tudi kot osebe in ne le kot nosilce nekih idej. [...] To so osebnostno močni ljudje, ki jim zaradi osebnostne moči in notranje izgra-jenosti radi sledimo. [...] Taki ljudje morda najbolj vzgajajo, kadar sploh nočejo vzgajati, ker so takrat najneposrednejši, najtoplejši in najpristnejši in ker odpade vsa metodična izu-metničenost namenskega vzgojnega dejanja« (Gogala 1939 v Gogala 2005: 72–73).

Vloga vzgojitelja je za vzgojo ključnega po-mena, saj je človek bitje odnosov. V jedru vzgoje je odnos, sobivanje, sodelovanje, so-doživljanje, izvorna funkcionalna vredno-stna komunikacija. Vzgoja je »oblikovanje, razvijanje človeške identitete v otroku, mla-dostniku, odraslem« (Pediček 1998: 143). Ta proces poteka na relaciji človek – človek. Zato je »vzgoja/vzgajanje na svojem najglobljem dnu medčloveška vrednostna komunikacija, v okviru katere komunikatorji razvijajo in oblikujejo vrednostne odnose in razmerja komunikantov« (Pediček 1998: 98).

Podobno tudi Gerjolj prav v odnosih vidi glavno vzgojno in učno sredstvo (glej Gerjolj 1991). »Znanje, ki ga učenec išče pri učitelju, je namreč vedno bolj povezano z utemeljeni-mi mnenji in stališči kot z informacijami ...« (Gerjolj 2004: 95). Zato je učiteljeva osebnost še kako pomembna.

Tudi Svetina meni, da je vzgoja razvoj človeko-vih potencialov, s katerim »spravimo ali izvleče-mo na dan tiste njegove zmožnosti ali vrline, ki so bile prej skrite« (Svetina 1990: 25). Iz tega sle-di, da je učitelj »otrokov prijatelj in pomočnik, svetovalec, ki mu pomaga [...], spodbujevalec

zanimanja« (Svetina 1990: 134). 'Prijateljska' vzgoja naj bi omogočila, da posameznik od-krije »lastne osebne vrednote in lastne življenj-ske maksime, svoja načela, norme in ideale« (Svetina 1990: 26) – tako postane moralen in avtonomen, kritičen in ustvarjalen.

Vzgojitelj vedno predstavlja nek model, ne glede na to, ali je pasiven ali aktiven, av-toritativen ali ljubeč vodja, tenkočuten ali moreč, pogumen ali plah. Prav posebej pa želimo poudariti, kako nujno je za učitelje oziroma vzgojitelje, da damo več prostora in pomena vzgojnemu srečanju, tj. pristnemu srečanju med osebami, kako pomembna je beseda spodbude, opomin na mestu, znak, da nekoga ceniš.

V vzgoji pa je ne nazadnje odločilen prav korak vzgojitelja, ki se začne iz njegovega lastnega življenja. Kot opaža Romano Gu-ardini: »Moja pedagoška prizadevanja za drugega so verodostojna prav zato, ker se bojujem za to, da se izboljšam.« (Guardini 1929 v Guardini 2000: 222). Torej vrednot ne moremo zapovedati, lahko pa jih živimo. Učenec lahko le preko lastne poti te vrednote naredi za svoje, jih sprejme v svoje življenje in jih ponotranji. To je proces rasti, ki mora biti v polnosti njemu lasten, četudi v izme-njavi z drugimi.

Tako učenec doživlja učitelja kot osebo, ki mu konkretno pomaga graditi lastno osebnost na različnih področjih: telesa, razuma, srca, čustev, pa tudi v duhovni razsežnosti. Najzna-čilnejši učinek vzgojnega delovanja pa je ta, da učenec doživlja rezultate vzgoje in se v življenju ravna po načelih tistega vzgojnega procesa, ki ga je zmožel ponotranjiti do te mere, da le-ta postane njegova samovzgoja, ki ga spremlja in vodi skozi življenje.

### Literatura

Gerjolj, S. (2004). Vzgoja in izobraževanje pred nekaterimi izzivi globalizacije. V: Macura, D. (ur.). *Kakšna bo šola prihodnosti?* Radovljica: Didakta. 89–99.

Gogala, S. (1939). Uvod v pedagogiko. Vzga-janje. Ljubljana: Slovenska šolska matica. V: Gogala, S. (2005). *Izbrani spisi* (ur. Kroflič, R.). Ljubljana: Društvo 2000. 49–105.

Guardini, R. (1929). *Persona e libertà: Saggi di fondazione della teoria pedagogica*. Brescia: La Scuola.

Mazzola, C. (2002). Profilo dell'educatore. *Mondo della cultura, scuola, educazio-ne*, l. 1, št. 2 (april 2002). 2.

Pediček, F. (1998). *Ob prenovi šole. Kritični pedagoški pogledi*. Ljubljana: Jutro.

Svetina, J. (1990). *Slovenska šola za novo ti-sočletje. Kam in kako s slovensko šolo?* Radovljica: Didakta.

Učitelj oz. vzgojitelj je tisti, ki (Mazzola 2002):

**Deluje z namenom.**

Vzgoja je namenski proces: med številnimi spodbudami, katerim je otrok v vsakem primeru izpostavljen, je vzgojitelj tisti, ki izbira, ponuja, usmerja in ureja tiste, ki se mu zdijo pomenljivi in primerni za razvijanje kognitivnih in čustvenih sposobnosti.

**Spodbuja.**

Spodbuja motivacijo in čut za sposobnost, ki sta temeljni za samospoštovanje pri učencu, ki lahko to obliko medsebojnega delovanja s pomočjo odzivov postopoma ponotranji.

**Spremlja.**

Skrbno spremlja proces učenja in vzgoje, ter tudi uspehe in pozitivni končni izid tega procesa.

**Obnavlja in poživlja.**

V vsaki človeški situaciji je možno najti ali znova odkriti smisel. Vzgojitelj »vzgaja za življenje«, to je, oblikuje ljudi, ki verujejo v življenje in zagovarjajo vrednote, ki so povezane z ljubeznijo. Te pa so: solidarnost, kultura dajanja in medsebojnost kot temelj odnosov.

**Vodi.**

Vzgojitelj vodi, svetuje, posreduje. Po tem se prepozna njegova usposobljenost za vzgojo v luči medsebojnosti.

**Priznava in spoštuje edinstvenost in neponovljivost vsakogar.**

Priznavanje edinstvenosti in dostojanstva vsakega subjekta pomeni spoštovanje vsake vzgojne situacije, ki pušča ob strani že znane formule.

**Vzgaja za odgovornost in prizadevanje.**

Vzgojitelj verjame v možnost, da bo otrok vedno bolj sposoben, da bo sam reševal težave, se »naučil, kako naj se uči«, ter da se bo znal znajti sam.

**S svojim zgledom pričuje o vzgojnem delovanju.**

»Vzgaja z življenjem«: ponuja prepričljiv vzor, ki temelji na njegovi pristnosti; je vzgojitelj, ki zaupa, brezpogojno sprejema, vstopa v resničnost učenca.

**»Vse uči vsega.«**

Razvija vse osebostne razsežnosti; ker spoštuje dostojanstvo vseh in vsakogar, iz vzgojnega odnosa ne izključuje nikogar; s postopnostjo in v polnosti vsem zagotavlja šolski in vzgojni uspeh.

